

Čudežne igre narave

(Iz nedokončanega
ciklusa Via Dolorosa)

Oblaki in Ocean. Gledali smo dva kratka filma Andreja Zdraviča,° ki živi in dela razpet med domovino in ZDA. Naslova obeh filmov sta kar se da preprosta in enobesedna: Oblaki, Ocean. Že iz otroških let poznam poezijo oblakov in njihovih popotovanj po nebu. Gledal sem kot palček z zemlje in se oziral v nebo in premišljeval, kam neki potujejo in hitijo. Veliko mi je pripovedovala mati o oblakih, in kadar sva šla po cesti ali pa sva zašla na travnik nedeljskega popoldneva, sem gledal v nebo, mati pa mi je opisovala pot in usodo oblakov. Ži-

° Andrej Zdravič je slovenskega naroda sin, v ZDA izsolani filmar, ki se je še pred odhodom na tuje uveljavil s strokovnimi dokumentarnimi filmi o kirurških operacijah na srcu. V Ameriki je precej snemal po bolnišnicah, zlasti mikrokirurške operacije, zdaj pa se vedno bolj posveča artističnemu, avtorskemu filmu ter avtorskemu oblikovanju in preoblikovanju zvoka. Njegova zadnja dela nedvomno sodijo v visoki razred audiovizualne poetike na filmskem traku. Zdravič slike sluši, zvoke pa vidi. — op. ur.

veli so v moji fantaziji kot živa, ljudem podobna bitja. Potem pa je v dijaških letih materino vlogo prevzel profesor Pavel Kunaver alias Sivi volk. Bili smo skavti, brali smo Badempowella in Kunaver nas je vzgajal in vodil. Iz partizanske izkušnje vem, koliko nas je bilo skavtov v partizanskih enotah in kako imenitno so nam koristile skavtske izkušnje iz bursko-angleške vojne. Veliko več kot pa Lenin ali Stalin, ki nista znala zakuriti ognja brez dima in z vlažno suhljadjo.

To pomlad pa nam je mladi Andrej Zdravič razkril oblake, kakor jih je videl in srečaval v letalih. Vedno sem verjel, da so drevesa, kamni, gore — subjekti. Se reče živa bitja, ki vidijo, ki imajo svojo usodo in ki vedo, kaj je poezija. Tudi oblaki, kar ssem slutil že v otroških letih. Zdravič gleda in opazuje oblake, kakor da bi bil tudi on sam oblak. Zdravič se noče postaviti v razmerje do oblakov kot človek tehnike, ki je opremljen s kamerami in številnimi pripomočki taksnega in drugačnega značaja. Ne, on ostane kar oblak med oblaki, v ariellovskih prostranstvih se igra čudežne igre narave. Ta igra pa nam pokaže, kako vse neprestano živi, se spreminja, kako se igra narava sama s seboj. Kot otrok ali žival. Pri tem pa barve in oblike oblakov rastejo iz fantazije narave, iz njenih moči pa vetrov, iz njene toplote in njenega hladu, iz njene luči in teme. Rekel bi, da bi se z Zdravičevimi oblaki lahko človek pogovarjal o vsem, kar nas na zemlji vznemirja, nas skrbi in zaposluje našo fantazijo, v kateri se uresničujeta srce in misel.

In potem Ocean. Ali vode Pacifika, ki se zaganjajo v kalifornijske obale Združenih držav Amerike. Tudi v filmu o oceanu in njegovih vodah, valovih in penah, je Zdravič spet voda, val in pena ali pa še morebiti nežni morski ptič, ki teče po

mivkastih tleh pred valom, ki mu sledi, a ga ta val nikoli ne ujame, tako kot tudi Ahil ne bo ujel nikoli svoje želve. Bela voda in njene pene, mehurčki in meglice, sive vode in njihova bučanja, dolgi, neskončno dolgi in visoki vali in potem skoroda mikroskopsko majhni valčki, v katerih silovitost oceana umira na tleh zemlje. S seboj vsa ta voda nosi muziko, kakršne tudi skladatelji, kot sta bila Händel in Smetana, nista mogla spremeniti v note, v ritem in kontrapunkt. Tudi Claude Debussy ne, ki nam je utrl pot v glasbeni impresionizem.

Zdravič je kajpada pesniška duša, v njej ni prostora za tako imenovani dokumentarni slog, ki poskuša opisati naravo in njene metamorfoze. Zdravič je tudi skrit za objektivom kamere, vendar je neskončno potrpežljiv in snema meter za metrom, da bi na koncu neskončno dolge vrste posnetega materiala odkril sintezo, s katero bo zapisal majhen podatek o biti in bistvu oceana. Narava je seveda močnejša od človeka, morebiti ima v sebi več pomenov, kot mislimo. S pomilovanjem gledam na meščanske pozitiviste 19. stoletja in na njihove razredne potomce, proletarske materialiste in ateiste, ki so v svoji brezbožni in bogokletni oholosti zapisali strašljivo točko svojega socialnega političnega programa. Ta točka se glasi, človek si bo podvrnil naravo in jo spremenil v svojega podložnika.

Ampak oblaki mu bodo ušli, temu človeku, in voda ga bo utopila. Zakaj Zdravičevi oblaki in njegov ocean nam preprosto povedo, da je človek lahko le prijatelj narave, njen otrok, nikakor pa ne gospodar. Zato vidim v oblakih in v oceanu dvoje lepih in pretresljivih filmskih del. (Iz nedokončanega esejističnega ciklusa Via Dolorosa)

(English translation – excerpt)

The Miraculous Games of Nature *
(From the unfinished cycle *Via Dolorosa*)

by Bojan Štih

“... This spring young Andrej Zdravič showed us the clouds as he encountered and observed them from aircraft. I have always believed that the trees, the stones, the mountains are - subjects. In other words, living beings who can see, have a destiny and know poetry. The clouds, too, as I had sensed it already as a child.

Zdravič looks at the clouds as if he were a cloud himself. He does not want to relate to clouds as a technical person equipped with cameras and all kinds of gear. No, he is just a cloud among clouds, engaging in the miraculous games of nature in the Ariel-like expanse. A game showing us how everything is constantly alive and forever changing, how nature is playing with itself. Like a child or an animal. A game in which the colours and the shapes of clouds spring from nature's fantasy, from its forces and winds, from its warmth and coolness, from its light and darkness. I would say that one could talk to Zdravič's clouds about everything that troubles and worries us on earth, and stirs our imagination in which the heart and thought materialize.

In his film about the ocean and its waters, its waves and foam, Zdravič is again the water, the wave and the foam, maybe even the gentle light-footed sandpiper running on the sandy coast in front of a wave which is chasing it but will never catch it, just as Achilles will never catch his turtle. The white water and foam, the bubbles and the mist, the roaring gray waves, the long, endless rollers, and then the almost microscopic ripples in which the mightiness of the ocean dies away on dry land. All this water carries within a music that even composers like Händel and Smetana were unable to turn into notes, rhythm and counterpoint. Or, Claude Debussy who had paved the way to musical impressionism.

Zdravič, of course, has a poetic soul... there is no room in it for the so-called documentary style, which tries to describe nature and its metamorphoses. Zdravič is also hidden behind the camera lens, but he is very patient, shooting, foot-by-foot, countless images so as to arrive at a synthesis, and be able to convey a tiny piece of information about nature and the ocean's quintessence. Nature is, indeed, mightier than man and maybe carries more meanings than we think... Zdravič's *Clouds* and his *Ocean* simply tell us that man can only be nature's friend or child, never its master. That is why, for me, the *Clouds* and the *Ocean* are two beautiful, deeply moving films.”

* The essay ‘Čudežne igre narave’ /‘The Miraculous Games of Nature’, was first published in the newspaper *Dnevnik*, 28.3.1987 and subsequently, posthumously re-published in Bojan Štih's book ‘Jesenska fuga o norcu in smrti’ (1995), under the title: ‘Oblaki in Ocean’ /‘The Clouds and the Ocean’. Here, the author is referring to Zdravič's films ‘*Air Trio*’ and ‘*Where the Coast Meets the Sea*’ (1982, 21 min) - an earlier version of ‘*Ocean Beat*’ (1990, 60 min).